

ПОНЯТТЯ "ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА" МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті розглянуто питання визначення поняття "інформаційна культура" в педагогічному контексті. Розглянуто термін "інформаційна культура" та надано тлумачення поняттю "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови".

Ключові слова: культура, інформаційна культура.

Процеси інтеграції в Європі, включення України у світове співтовариство на правах рівноправного члена, встановлення та розвиток дипломатичних відносин із багатьма країнами світу зумовлюють соціальне замовлення суспільства – підготовку фахівців, які володіють англійською мовою, що стала мовою міжнародного спілкування. У цьому контексті велике значення в системі вищої освіти набуває навчання студентів міжкультурного спілкування, як і вміння навчати його інших. Належний рівень професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови можливий за умови сформованості у студентів інформаційної культури, яка розглядається в сучасних дослідженнях як інтегральне поняття, що включає аудіовізуальну, логічну, семіотичну, понятійно-термінологічну, технологічну, комунікаційну й мережеву культури.

Важливість формування інформаційної культури обумовлена професійно-педагогічною спрямованістю навчального процесу, що визначається в сучасній науці як відображення інтересу та психологічної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. Крім того, формування інформаційної культури сприяє як універсалізації професійних якостей майбутнього вчителя, так і реальному розумінню особистості своєї ролі в суспільстві та у світі в цілому, адже інформаційний рівень сучасного вчителя визначається його інформаційною культурою, що відображає активну творчу діяльність фахівця і, відповідно, розвиток самої людини як суб'єкту цієї діяльності.

Проблема формування культури в цілому й інформаційної зокрема була об'єктом дослідження у працях багатьох авторів. Так, Н.І. Гендіна, Н.І. Колкова, І.Л. Скипор, В.В. Миронова, С.Д. Каракозов розглядали проблему формування інформаційної культури особистості як основу загальної культури людини. В.І. Михалкович, В.Ю. Боров, О.В. Коваленко досліджували питання формування аудіовізуальної культури особистості як одного з компонентів інформаційної культури. Іншому компоненту інформаційної культури – технологічній культурі – присвячено дослідження В.К. Сидоренка, С.М. Прийми, Н.М. Островерхової, В.Г. Лоли. У свою чергу, М.Л. Груздєва проаналізувала проблему формування інформаційної культури у студентів економічного профілю.

Здійснені дослідження не вичерпують усіх аспектів питання формування інформаційної культури майбутніх учителів іноземної мови, адже зазначена вище проблема не знайшла спеціального вивчення у психолого-педагогічних дослідженнях крізь призму сучасної парадигми освіти та з урахуванням сучасних підходів до вивчення іноземної мови, саме тому розгляд поняття "інформаційна культура" майбутніх учителів іноземної мови в педагогічному контексті і є **завданням** цієї статті.

Розглянемо термін "культура", який вживається у значенні рівня освіченості, обізнаності та вихованості людини, "інформаційна культура" та надамо визначення поняттю "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови" з урахуванням сучасних досліджень і підходів.

Культура (від лат. cultura – виховання, освіта, розвиток) – сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюється в результатах продуктивної діяльності. У вужчому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації що забезпечують їхнє функціонування (школи, вузи, клуби, музеї, театри, творчі спілки, товариства тощо). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності [3, с. 182].

Поняття "інформаційна культура" по-різному тлумачиться в сучасних педагогічних дослідженнях.

Так, у педагогічному словнику за редакцією Г.М. Коджаспирової поняття інформаційна культура особистості трактується як зведення правил поведінки людини в інформаційному суспільстві, засоби й норми спілкування з системами штучного інтелекту, проведення діалогу людина-машина в системах "гібридного інтелекту", використання засобів телематики, глобальних і локальних інформаційно-обчислювальних мереж. Цей термін охоплює здатність людини усвідомлювати й засвоювати інформаційну картину світу як систему символів і знаків, прямих і зворотних інформаційних мереж, вільно орієнтуватися в інформаційному суспільстві, адаптуватися до нього. Формування інформаційної культур особистості

здійснюється, перш за все, в процесі навчання інформатики й інформаційних технологій в освітніх закладах і залучення сучасних електронних засобів передачі інформації в навчально-виховний процес [6, с.43].

В іншому словнику професійних термінів за редакцією С.М. Вишнякової поняття інформаційна культура охоплює знання й навички ефективного користування інформацією; передбачає різнобічне вміння пошуку потрібної інформації та її використання – від роботи з бібліотечним каталогом, комп'ютерної грамотності до перегляду інформації в мережі Інтернет [2, с.54].

Досить детальний аналіз інформаційної культури представлений у працях Ю.С. Брановського. Автор подає інформаційну культуру особистості як здатність та потребу фахівця використовувати доступні інформаційні можливості для системного й усвідомленого пошуку нового знання, його інтерпретації та розповсюдження [1, с. 82]. Згідно з його точки зору, найважливішими складовими інформаційної культури особистості є уміння обирати та формулювати цілі, здійснювати постановку завдань, будувати інформаційні процеси й явища, що вивчаються, аналізувати інформаційні моделі за допомогою автоматизованих інформаційних систем та інтерпретувати отримані результати; передбачати наслідки рішень, що приймаються та робити супутні висновки; використовувати задля аналізу процесів та явищ, що вивчаються, бази даних, знання, системи штучного інтелекту й інші сучасні інформаційні технології. При цьому важливими є вміння впорядкування, систематизації, структурування даних і знань, розуміння сутності інформаційного моделювання, способів представлення даних і знань [1, с. 86-87].

В праці В.З. Коган наголошується на тому, що об'єктивним підґрунтям представлення інформаційної культури в якості складного, внутрішньо суперечливого цілого, тобто системи, є системність інформаційної діяльності. За такого підходу система інформаційної культури складається з трьох компонентів: об'єктів, що взаємодіють (їхні здібності, навички та уміння роботи з інформацією); інформації (обсяг, її надлишковість, високі пізнавальні, естетичні та моральні достоїнства, соціальна значущість); найновітніші інформаційні техніки [5, с. 63].

У свою чергу, Е.П. Семенюк визначає інформаційну культуру як інформаційну компоненту людської культури в цілому, що характеризує рівень всіх інформаційних процесів і відносин, які здійснюються в суспільстві. Автор наголошує не на інструментальній складовій інформаційної культури, а на її загальнолюдській реалізації, такій як комунікативні навички, здатність адекватно відбирати та оцінювати інформацію та ін. [9, с. 2-7].

В тематиці теоретико-експериментальних праць останнього часу простежується стала зацікавленість проблемами становлення, формування й розвитку інформаційної культури спеціаліста у вищих навчальних закладах та виокремленням її інформаційних аспектів.

Так, в роботі О.В. Данильчук представлена методична система формування інформаційної культури майбутніх педагогів під час вивчення "відкритого метакурсу інформатики". Дослідниця розглядає ІК як частину загальнолюдської культури, що інтегрує в собі історико-культурний педагогічний досвід та регулює сферу педагогічної взаємодії. О.В. Данильчук включає в змістовну характеристику цього поняття два аспекти: 1) загальнокультурний (володіння базовими елементами життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві; цілісним орієнтиром в інформаційному просторі); 2) власне професійний (педагогічний, що пов'язаний з проявом інформаційної культури в процесі рішення загальноосвітніх задач, формуванням інформаційної культури у тих, хто навчається) [4, с.112].

О.О. Рибакіна визначає ІК як етику використання комп'ютера в контексті загальнолюдських цінностей. Частиною цієї культури є самодисципліна: звичка до структурного запису текстів-алгоритмів, коментування програмного продукту для себе та інших, наявність чіткої системи в позначеннях, продумана організація збереження даних в зовнішній пам'яті, формування гарних звичок для роботи з електронними обчислювальними машинами [8, с.52].

А.М. Коломієць досліджувала проблему формування ІК майбутнього вчителя початкових класів і запропонувала таке визначення цього складного і багатокомпонентного поняття: ІК вчителя початкових класів – це інтегроване особистісне утворення, яке є системою ціннісних орієнтацій, знань, умінь і навичок формування потреби в інформації, здійснення пошуку необхідної інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів, відбору, оцінювання, збереження знайденої інформації, інтеграції, структурування та створення нової інформації, презентації її учням з урахуванням їхніх вікових особливостей, використання в навчально-виховному процесі початкової школи інформаційних телекомунікаційних технологій, зокрема комп'ютерних дидактичних ігор [7, с.16-17].

У свою чергу, О.В. Харунжева вивчала проблему формування ІК старшокласників і визначила ІК як можливість людини створювати, перетворювати, систематизувати й використовувати інформаційні ресурси в процесі своєї освіти та трудової діяльності. Будуючи особистий інформаційний простір, який є початком ноосфери, учень отримує можливість соціального самовизначення, розкриття в собі якісно нових здібностей осягання творчості, формування інтегральних якостей особистості, які в процесі створення нового інформаційного продукту розкривають його творчу сутність [11, с. 7].

Проблема формування ІК майбутніх учителів початкових класів була об'єктом дослідження І.М. Смирнової, яка розглядає ІК як цілісну методичну систему, що є фундаментальною умовою успішного виконання професійних функцій з організації ефективного вивчення молодшими школярами навчальних предметів і результатом професійно-педагогічної підготовки вчителя. Це утворення не є природженим

явищем; воно формується й розвивається в процесі набуття людиною досвіду, а провідна роль у його формуванні належить вищій педагогічній школі [10, с.14].

Аналіз досліджень, присвячених проблемі визначення поняття "інформаційна культура", дають можливість стверджувати, що в змісті інформаційної освіти майбутнього фахівця повинні гармонійно поєднуватися техніко-технологічні та світоглядні аспекти цього феномену, адже існує об'єктивна необхідність проведення інтеграції гуманітарного та технічного знання в професійно важливих для студента предметних галузях інформатики, лінгвістики, педагогіки, психології, філології й філософії.

Беручи до уваги дослідження сучасних науковців та з урахуванням сучасної парадигми освіти дамо визначення поняття "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови".

Інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови – це системна властивість мовної особистості, що охоплює обізнаність в предметній галузі знань, сформованість професійно-педагогічних навичок і умінь, здатність засвоювати інформаційну картину світу, спроможність виконувати виробничі функції вчителя, готовність до інформаційної рефлексії, високий рівень досягнення якої можливий за умови особистісної, теоретичної й практичної підготовки до майбутньої професійної діяльності, а іноземна мова виступає засобом інтенсифікації мовленнєво-розумової діяльності особистості.

Таким чином, розглянуте поняття "інформаційна культура" крізь призму педагогічних досліджень, запропоноване у цій статті визначення поняття "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови" та його тлумачення дають можливість визначити зміст і структурні компоненти зазначеної культури, що і є перспективним напрямком подальшого наукового дослідження.

Використані джерела

1. Брановский Ю.С. Методическая система обучения предметам в области информатики студентов нефизико-математических специальностей в структуре многоуровневого педагогического образования: дис. ... д-ра. пед.наук: 13.00.02 / Брановский Ю.С. – Москва, 1996. – 378 с.
2. Вишнякова С.М. Профессиональное образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С.М.Вишнякова. – М.: НМЦ СПО. – 1999. – 538 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Данильчук Е.В. Теория и практика формирования информационной культуры будущего педагога: Монография/ Е.В.Данильчук. – Волгоград: Перемена, 2002. – 230 с.
5. Коган В.З. Человек: информация, потребность, деятельность / В.З.Коган, В.А.Уханов. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1991. – 191 с.
6. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь: Для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М.Коджаспирова, А.Ю.Коджаспиров. –М.: Академия. – 2001. – 176 с.
7. Коломієць А.М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня док.пед.наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / А.М. Коломієць. – Київ, 2008. – 32 с.
8. Рыбакова А.А. Педагогические условия формирования информационно-технологической компетенции лингвиста-преподавателя: дис. ... учен. степени канд.пед.наук: 13.00.08 / Рыбакова А.А. – Махачкала, 2010. – 218 с.
9. Семенов Э.П. Информационная культура общества и прогресс информатики / Э.П. Семенов // НТИ. Серия 1. – 1994. – № 1. – С. 2-7.
10. Смирнова І.М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд.пед.наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / І.М. Смирнова. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
11. Харунжева Е.В. Формирование информационной культуры старшеклассников на основе интегративного подхода: автореф. дис. на соискание учен. степени кад. пед. наук: спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Е.В. Харунжева. – Киров, 2003. – 21 с.

Stechenko T.

THE TERM "INFORMATION CULTURE" OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES THROUGH THE PEDAGOGICAL CONTEXT

The article covers the problem of definition the term "information culture" through the pedagogical context. The term "information culture" was examined and the term "information culture of future teachers of foreign languages" was found.

Key words: culture, information culture.

Стаття надійшла до редакції 22.05.13